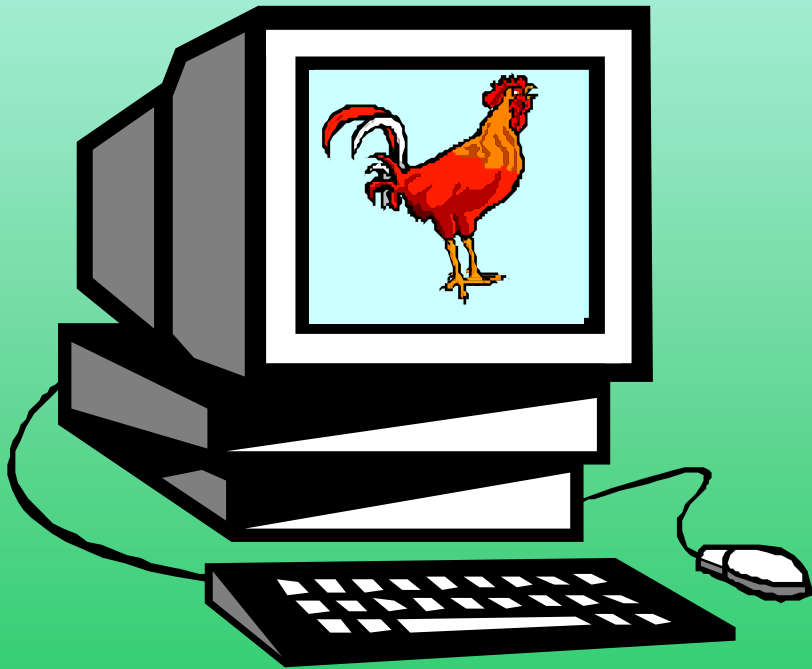

***Визначення племінної цінності
самців за якістю нащадків з
допомогою методу BLUP у
птахівництві***

Розробники:

**Степаненко Іван Андрійович,
Коваленко Ганна Трохимівна,
Панькова Світлана Миколаївна**

Інститут птахівництва УААН

Оцінка племінної цінності – це кількісна характеристика спадкових якостей тварин. Вона відображає, наскільки середня продуктивність нащадків, що будуть одержані від оцінюваної особини, буде вищою або нижчою від середнього по популяції.

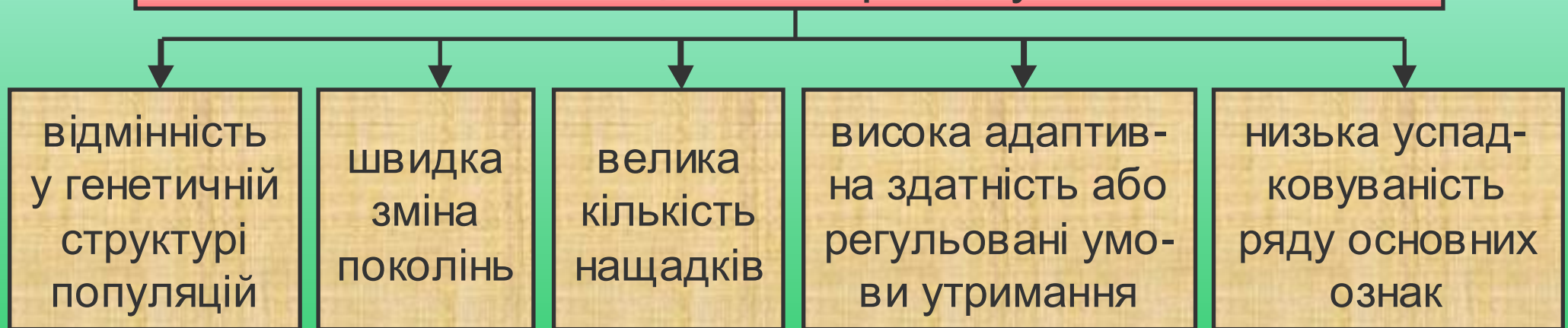
Для визначення племінної цінності особини в тваринництві поки що єдиним джерелом інформації є фенотипові показники. Тому головним завданням дослідників є навчитись вилучати з фенотипових даних предків, бокових родичів, оцінюваної особини і її нащадків якомога більше вірогідної генетичної інформації і ефективно її використовувати.

У тваринництві однією з найбільш досконалих методологій визначення племінної цінності і прогнозування селекційного прогресу методологія найкращого лінійного незміщеного прогнозу, яку скорочено називають **BLUP** (Best Linear Unbiased Prediction). Ця методика знайшла практичне втілення в “моделі тварини” (BLUP Animal Model) і “моделі самця” (BLUP Sire Model).

Спроби використати BLUP-модель тварини для оцінки племінних якостей птиці виявилися невдалими через специфічні особливості селекційного процесу в цій галузі:

Особливості селекційного процесу в птахівництві

Тому розробка на основі метода BLUP методології оцінки племінної цінності птиці, враховуючи особливості її відтворення і терміни використання, є **актуальною проблемою**.

Для оцінки самців зараз у птахівництві застосовують метод порівняння продуктивних ознак їх нащадків із даними ровесників. Згідно розробленого в нашому Інституті рангового методу оцінки племінної цінності самців визначається вірогідність різниці між показниками нащадків і ровесників з використанням F -критерію Фішера. Після сумісного аналізу величини F та величини цієї різниці оцінених плідників розділяють на 5 груп (рангів):

Таблиця 1. Ранги самців за методом “дочки-ровесниці”

Ранг	Різниця між показниками нащадків і ровесників	F	Племінна цінність
1	≥ 0	$\geq 3,8$	вірогідний поліпшувач
2	≥ 0	$1 \leq F < 3,8$	невірогідний поліпшувач
3	–	< 1	нейтральний
4	< 0	$1 \leq F < 3,8$	невірогідний погіршувач
5	< 0	$\geq 3,8$	вірогідний погіршувач

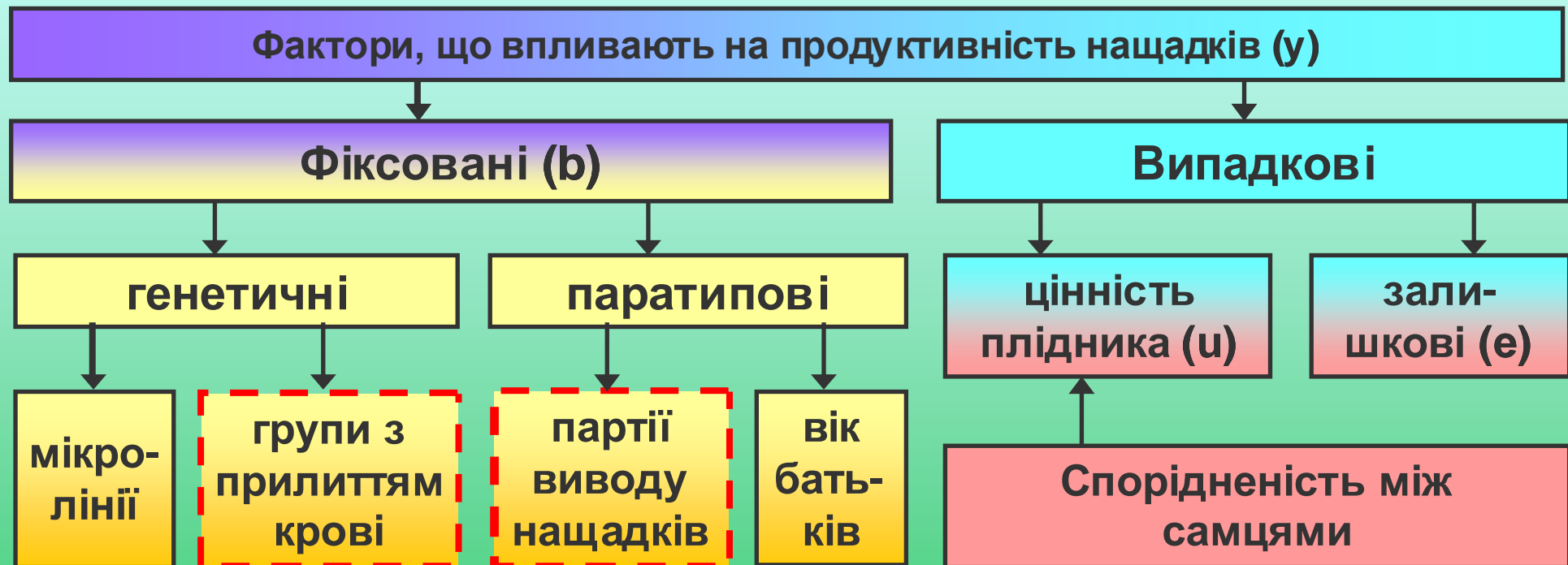
Тому **на першому етапі** у 2006 році наші дослідження були спрямовані на розробку структури моделі самця птиці, математичного апарату і комп'ютерних програм для визначення племінної цінності плідників за показниками дочок з допомогою методу BLUP.

Результати досліджень

Структура BLUP-моделі самця птиці

$$y = Xb + Zu + e - \text{рівняння змішаної моделі}$$

X та Z - матриці коефіцієнтів, що зв'язують продуктивність нащадків з фіксованими та випадковими ефектами

Дослідження було проведено на двох лініях яєчної птиці загальним поголів'ям біля 11,5 тис. несучок. В модель самця було включено такі фактори:

- ✓ партії виводу дочок,
- ✓ приналежність батьків до груп з прилиттям крові.

Таблиця 2. Структура інформації для включення в BLUP-модель самця птиці (схема дослідю)

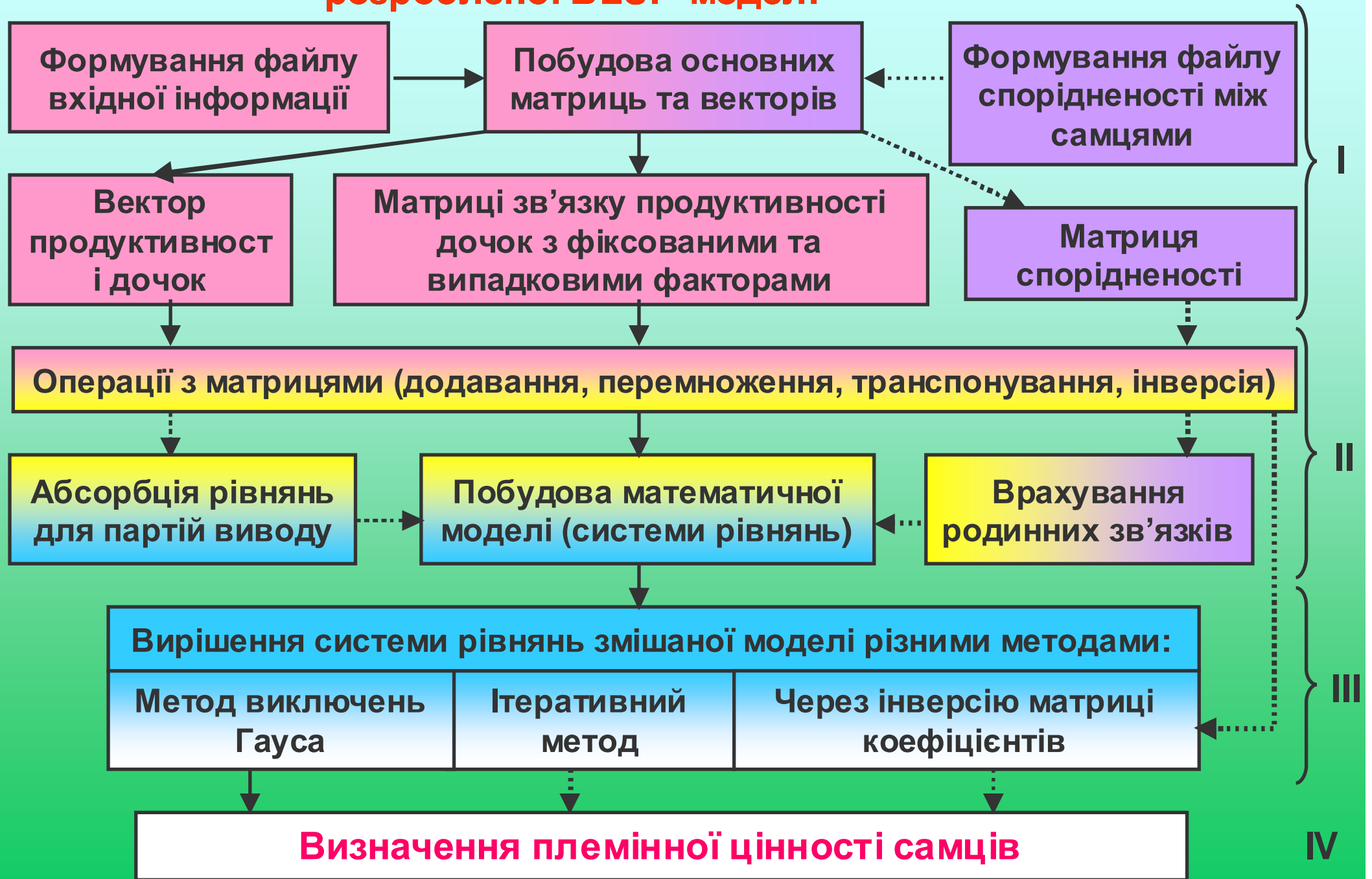
Лінія	Кількість самців	Кількість партій виводу	Кількість генетичних груп	Кількість дочок	
				всього	в середньому від самця
Y	83	4	13	4236	50
Z	120	4	15	7235	60

Таблиця 3. Об'єми масивів при використанні BLUP-моделі самця

Лінія	Розмірність основних матриць			Кількість рівнянь моделі	
	X	Z	A (спорідненість самців)	без абсорбції	при абсорбції
Y	4237×17	4237×83	83 × 83	100	96
Z	7235×19	7235×120	120 × 120	139	135

Для автоматизації процесів маніпуляції з матрицями великих розмірів в результаті пошуку в Internet у фірми EpinaSoft за рахунок коштів, отриманих по договорам, було закуплено ліцензійний програмний пакет **SDL MathPack 8.2-Pro**. Він дозволяє здійснювати дії над матрицями без написання громіздких програм та при менших затратах часу.

Рисунок 1. Комплекс комп'ютерних програм для визначення цінності самців за якістю нащадків з допомогою розробленої BLUP-моделі

1. **З врахуванням родинних зв'язків між самцями та без них.** Встановлено високе співпадання оцінок в обох випадках (коефіцієнти кореляції між оцінками дорівнювали 1). Це пояснюється низькою спорідненістю самців:

Таблиця 4. Характеристика самців за коефіцієнтом інбридингу

Коефіцієнт інбридингу, %	Кількість комбінацій самців, %	
	Лінія Y	Лінія Z
0	97,1	98,9
3 і більше	2,9	1,1

2. **Побудова і вирішення системи рівнянь з поглинанням (абсорбцією) частини факторів та напряму.** Коефіцієнти кореляції між оцінками з використанням повної моделі та з поглиненими рівняннями для партій виводу великі та високо вірогідні, що свідчить про незначний вплив абсорбції на оцінки племінної цінності самців.

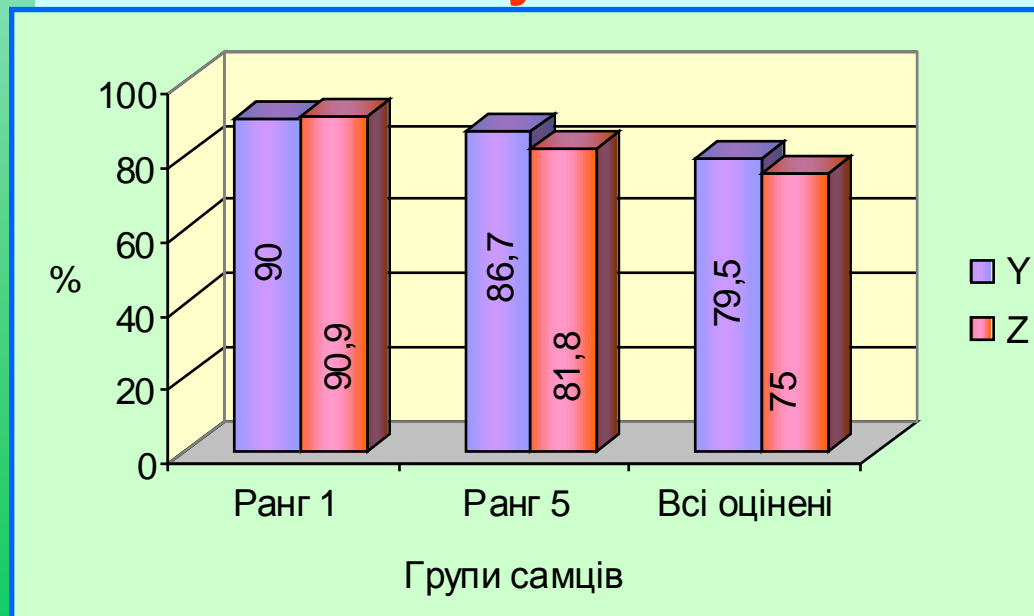
Таблиця 5.

Показник	Коефіцієнт кореляції	
	Лінія Y	Лінія Z
Несучість	0,996 ± 0,009***	0,985 ± 0,016***
Маса яєць	0,857 ± 0,057***	0,996 ± 0,008***

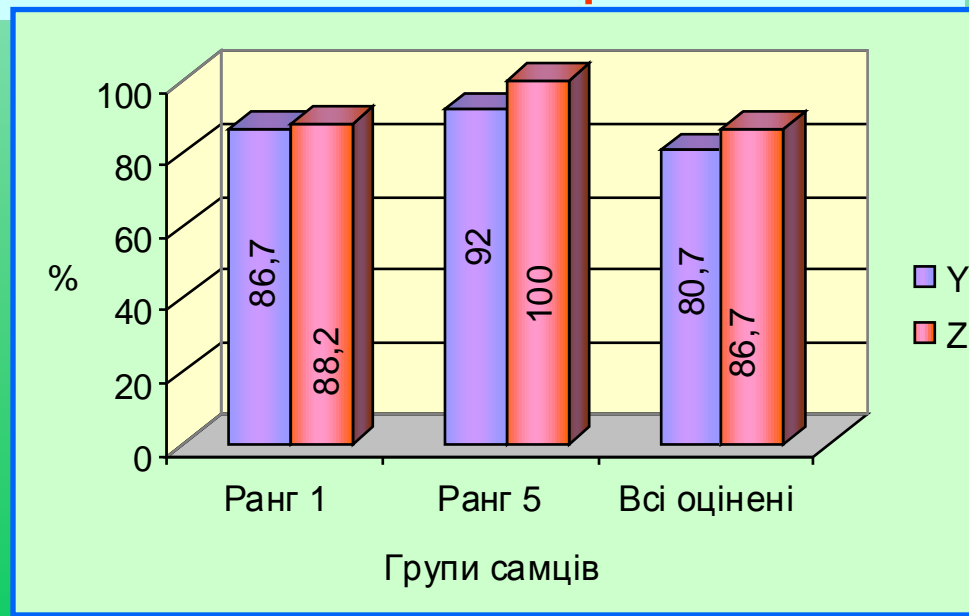
Одержані матеріали оцінки племінної цінності по VLUP⁹ порівнювали з ранговою оцінкою за методом “дочки-ровесниці”. Встановлено значне співпадання характеристик племінної цінності за цими методами, особливо в крайніх варіантах оцінок, а саме у самців вірогідних поліпшувачів (ранг 1) та вірогідних погіршувачів (ранг 5). Так, у самців-поліпшувачів це співпадання склало за несучістю 90-90,9%, за масою яєць 86,7-88,2%, у вірогідних погіршувачів – 81,8-86,7% за несучістю і 92-100% за масою яєць, тоді як по всіх самцям співпало менше оцінок

Рисунок 2. Порівняння VLUP-оцінок племінної цінності північ-плідників та їх рангових оцінок за методом дочки-ровениці, %

Несучість

Маса яєць

Таблиця 6. Оцінки за методом BLUP самців лінії Z вірогідних поліпшувачів за методом “дочки-ровесниці” (ранг 1)

Оцінка за несучістю дочок				Оцінка за масою яєць дочок			
№ п/п	Номер самця	Величина племінної цінності	Різниця від найменших показників	№ п/п	Номер самця	Величина племінної цінності	Різниця від найменших показників
1	05Б010610	45,91	32,22	1	04Г060920	6,33	3,68
2	05Б010330	37,22	23,54	2	05А100115	5,05	2,40
3	05Б010628	35,25	21,57	3	05А070809	4,62	1,97
...	...	...	...	...	...	...	...
18	04Г360510	15,56	1,88	18	05А071513	2,74	0,09
19	05А341523	13,84	0,16	19	05А020122	2,73	0,08
20	05А030603	13,68		20	04N451505	2,65	

Застосування BLUP-моделі дає більш точну та розширену оцінку племінної цінності самців, порівняно з методом “дочки-ровесниці, оскільки дозволяє отримувати оцінки самців в абсолютних одиницях або у відсотках від середнього по всій оцінюваній групі. При оцінці методом BLUP серед самців різних рангів виявлено досить велику різноманітність, що дає можливість відбирати кращих і серед вірогідних та невірогідних поліпшувачів. Крім того, ця модель дає можливість спрогнозувати рівень ознак у нащадків кожного оціненого самця, чого не дозволяє ранговий метод.

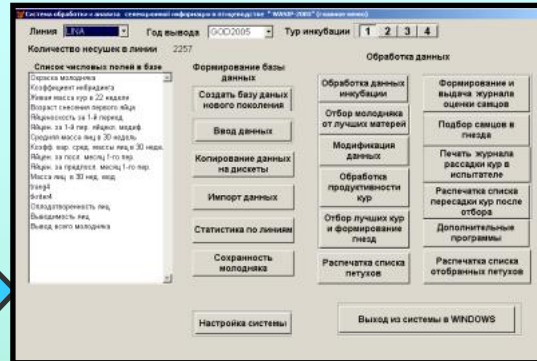
Плани на майбутнє

11

2007 рік

Алгоритм
НОВОГО
метода

Включення

Система обработки і аналізу
селекційної інформації в
птахівництві WASIP-2005

Широка
апробація

Птиця різного
генетичного
походження
за декілька
генерацій – 3
тис. півнів та
20 тис.
несучок.

Наступні роки

Розробка комплексної моделі для оцінки племінної цінності птиці, в тому числі і тих її видів, які використовуються більше одного року (гуси, страуси). За основу буде взято BLUP "модель тварини", при використанні якої оцінка і прогноз племінної цінності самців і самок здійснюється одночасно

На наш погляд методологічні підходи по використанню метода BLUP для оцінки племінної цінності птиці можуть бути використані і в багатоплідному тваринництві.

ДЯКУЄМО ЗА УВАГУ!